

Ірина Ю. Штулер

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

В статті розглянуто сучасні підходи до розробки стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення. Встановлено, що важливим завданням державної соціально-економічної політики є досягнення суспільно прийнятої якості життя населення України. Визначено, що серед науковців не існує єдиного підходу до розуміння феномену стратегій розвитку сільських територій, особливо в контексті підвищення якості життя населення. І це незважаючи на те, що у більшості Програм, Стратегій чи Дорожніх карт декларуються питання поліпшення якості життя, проте навіть не визначаються показники, котрі б характеризували його.

Встановлено, що для чіткого позиціонування, в загальному інформаційному потоці, стратегії розвитку сільських територій регіонам необхідно використовувати програми з підвищення комп'ютерної грамотності серед сільського населення.

Запропоновано два основні підходи при плануванні бюджету на реалізацію стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення. Імплементация розглянутих засобів сприятиме зниженню дефіциту гідної оплати праці, що забезпечить належний рівень життя мешканців сільських територій.

Ключові слова: інфраструктурне забезпечення, розвиток сільських територій, якість життя, інновації, інвестиції, детермінанти, фактори впливу, розвиток.

Рис. 1. Літ. 8.

DOI: 10.32752/1993-6788-2020-1-229-55-63

Ірина Ю. Штулер

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗРАБОТКЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ В КОНТЕКСТЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ

В статье рассмотрены современные подходы к разработке стратегии развития сельских территорий в контексте повышения качества жизни населения. Установлено, что важной задачей государственной социально-экономической политики есть достижение общественно приемлемого качества жизни населения Украины. Определено, что среди ученых нет единого подхода к пониманию феномена стратегий развития сельских территорий, особенно в контексте повышения качества жизни населения. И это несмотря на то, что в большинстве Программ, Стратегий или Дорожных карт декларируются вопросы улучшения качества жизни, однако даже не определяются показатели, которые бы его характеризовали.

Установлено, что для четкого позиционирования в общем информационном потоке стратегии развития сельских территорий регионам необходимо использовать программы по повышению компьютерной грамотности среди сельского населения.

Предложены два основных подхода при планировании бюджета на реализацию стратегии развития сельских территорий в контексте повышения качества жизни населения. Имплементация рассматриваемых средств будет способствовать снижению дефицита достойной оплаты труда, что обеспечит надлежащий уровень жизни жителей сельских территорий.

¹ National Academy of Management University. Ukraine.

Ключевые слова: инфраструктурное обеспечение, развитие сельских территорий, качество жизни, инновации, инвестиции, детерминанты, факторы влияния, развитие.

Iryna Yu. Shtuler

MODERN APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF A STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN THE CONTEXT OF IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION

The article examines modern approaches to the development of a strategy for the development of rural areas in the context of improving the quality of life of the population. It was established that an important task of the state socio-economic policy is to achieve a socially acceptable quality of life for the population of Ukraine. It was determined that among scientists there is no single approach to understanding the phenomenon of strategies for the development of rural areas, especially in the context of improving the quality of life of the population. And this despite the fact that most Programs, Strategies or Roadmaps declare issues of improving the quality of life, but do not even define the indicators that would characterize it.

It has been established that for a clear positioning, in the general information flow, of the strategy for the development of rural areas, regions need to use programs to improve computer literacy among the rural population.

Two main approaches are proposed when planning the budget for the implementation of the strategy for the development of rural areas in the context of improving the quality of life of the population. The implementation of the considered means will contribute to reducing the deficit of decent wages, which will ensure an adequate standard of living for residents of rural areas.

Keywords: infrastructural support, development of rural areas, innovations, investments, determinants, influencing factors, development.

Peer-reviewed, approved and placed: 10.07.2020.

Постановка проблеми. Сучасне середовище, в якому перебувають сільські території, характеризується високим ступенем невизначеності та непередбачуваності. Наразі надзвичайно важливим є наявність певної стратегії розвитку сільських територій, що формує їх орієнтири та спрямовує роботу у руслі підвищення якості життя населення. Такого ж стратегічного плану, який буде задавати вектор по зростанню інтелектуального потенціалу, інфраструктурного розвитку, налагоджування зв'язків зі іншими регіонами, потребує і комунікаційна діяльність, що визначає актуальність теми дослідження.

В сучасних умовах господарювання розвиток сільських територій, характеризуються стрімким розвитком інформаційних, комунікаційних, інтелектуальних та інфраструктурних технологій, пріоритетним завданням яких є розробка стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення, яка б максимально враховувала взаємозв'язки рівнів розвитку суспільства з ключовими стратегічними чинниками: загальною стратегією регіонального розвитку і мінливістю зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питання якості життя на сільських територіях, інноваційно-інвестиційного забезпечення сільських територій, розвитку сільських територій досліджували: Газуда Л.М. [2], Загорський В. С. [3], Лопушняк Г. С. [4], Чечель О. М. [6], Шандра А.М. [8] та інші. Проте, нові виклики, що виникли унаслідок погіршення епідеміологічної ситуації, спричинили поглиблення проблем у царині якості життя сільського населення, масштаби та глибину яких нині складно оцінити та спрогнозувати, дана проблематика потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є узагальнення сучасних підходів до розробки стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення.

Основні результати дослідження. Важливим завданням державної соціально-економічної політики є досягнення суспільно прийнятої якості життя населення України. Глибина і масштаби зазначеної проблеми взагалі і якості трудового життя зокрема, з урахуванням особливостей кожної галузі і сфери економічної діяльності та окремих категорій і верств населення диктують необхідність ретельного наукового аналізу.

Однією з нагальних соціальних проблем була і залишається та, що пов'язана з покращенням якості життя сільського населення. Означене завдання має без перебільшення загальнонаціональний характер. Однак, ця проблема нині ще недостатньо досліджена вітчизняними економістами, перш за все в частині чинників її формування, оцінювання їхнього впливу на соціальну якість, а також наукового забезпечення оцінювання параметрів цього феномену та визначення шляхів і механізмів покращення якості життя сільського населення.

Серед науковців не існує єдиного підходу до розуміння феномену стратегій розвитку сільських територій, особливо в контексті підвищення якості життя населення. І це незважаючи на те, що у більшості Програм, Стратегій чи Дорожніх карт декларуються питання поліпшення якості життя, проте навіть не визначаються показники, котрі б характеризували його.

Сучасні наукові дослідження визначають різні підходи до розуміння змісту терміну «якість життя» та наводять різні його синоніми та трактування.

На думку О. Федько, в основі стратегії розвитку сільських територій лежить визначення терміну «спосіб життя», що акумулює в собі такі категорії: «рівень життя», «якість життя» та «стиль життя» [7];

- О. М. Чечель обґрунтовує стратегію розвитку сільських територій з позицій визначення «якість життя» та «спосіб життя» як ключових

компонентів добробуту [6];

- з точки зору О. С. Мурадян стратегію розвитку сільських територій слід розглядати з наступної позиції: «рівень життя» має економічні витoki, «якість життя» – соціологічні, «стиль життя» – соціально-психологічні, «устрій життя» – соціально-економічний [5];

- на думку А. В. Антонова «якість життя» є складовою «способу життя» [1].

Отже, основним у стратегії розвитку сільських територій є взаємодія таких феноменів як: умови життя, стиль життя, спосіб життя, рівень життя, які будучи самостійними поняттями є взаємопов'язані між собою.

Узагальнюючи наукову думку щодо розуміння сутності стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення, надамо власне розуміння даної дефініції: «стратегія розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення» - це складова регіональної стратегії розвитку, стратегічний орієнтир на забезпечення побудови ефективного середовища у сільській території з цільовими сегментами для забезпечення можливостей підвищення якості життя його населення.

Отже, розробка стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення вимагає глибокої узгодженості прийнятих рішень, що передбачає врахування взаємозв'язків усіх рівнів з ключовими стратегічними чинниками: регіональною стратегією та мінливістю зовнішнього середовища.

Нами акцентовано увагу, що ефективність стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення максимально можлива при активізації і удосконаленні організаційних комунікацій, а також досвіду, залученістю та професійною підготовкою її реалізаторів.

Якість організаційних комунікацій при впровадженні стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення, на пряму впливає на якість прийнятих управлінських рішень, які стосуються різних сфер діяльності сільських територій.

В основі стратегії розвитку сільських територій завжди лежить основна ідея, концепція позиціонування, яку даний регіон транслює до своїх мешканців, інвесторів, стейкхолдерів. Розробка стратегії, особливо в контексті підвищення якості життя населення базується на урахуванні трьох складових:

- економічної бази (вивчення поточної ситуації, дослідження ринку сільських територій, основних стейкхолдерів тощо);

- концепції (тобто, гіпотези про те, як найбільш ефективно донести розроблену програму до мешканців),
- медіа-планування (створення «дорожньої карти» і короткострокового плану реалізації стратегії розвитку сільських територій).

Також важлива комунікаційна стратегія, яка включає концепцію побудови зовнішніх і внутрішніх, вертикальних і горизонтальних взаємозв'язків, тощо.

Здійснимо аналіз етапів розробки стратегії розвитку сільських територій, яка враховує підвищення якості життя населення (рис. 1).

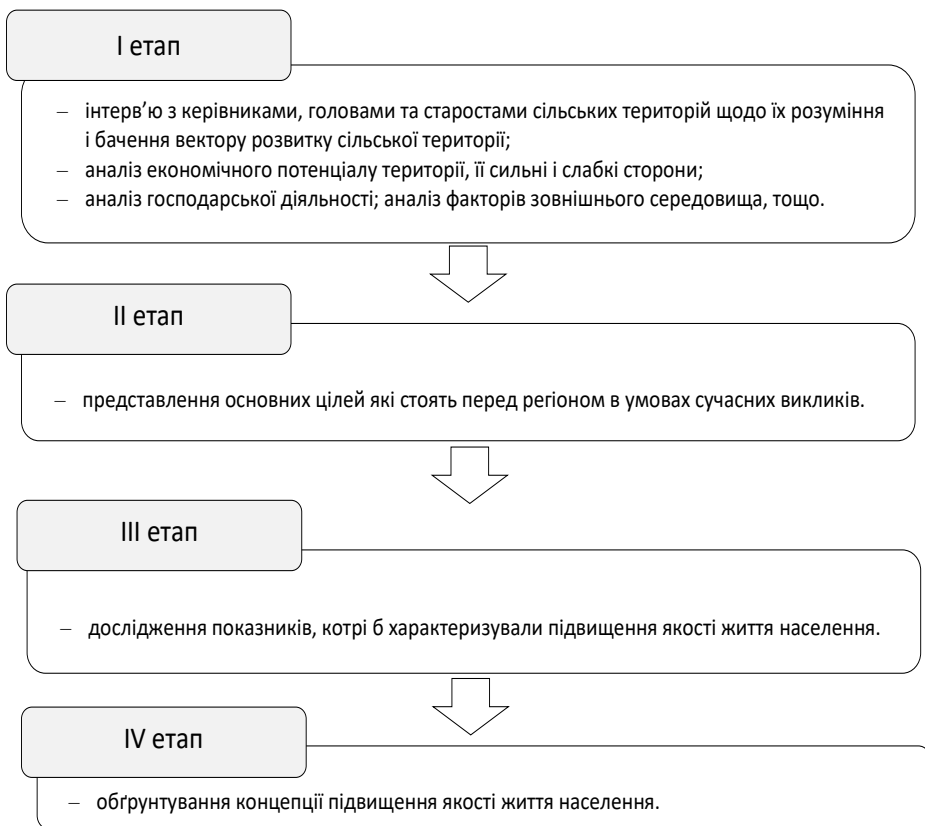

Рис. 1. Етапи розробки стратегії розвитку сільських територій, яка враховує підвищення якості життя населення, розроблено автором

На першому етапі проводиться репутаційний аудит, що включає в себе дослідження за різними напрямками дії внутрішнього середовища:

- сільської території;
- проводяться інтерв'ю з керівниками, головами та старостами сільських територій щодо їх розуміння і бачення вектору розвитку сільської території;
- аналіз економічного потенціалу території, її сильні і слабкі сторони (SWOT – аналіз, PESTEL – аналіз);
- аналіз господарської діяльності;
- аналіз факторів зовнішнього середовища, тощо.

На другому етапі розробки стратегії розвитку сільських територій необхідно в узагальненому вигляді представити основні цілі, які стоять перед регіоном в умовах сучасних викликів, відповідно до проведеного аналізу.

На третьому етапі розробки стратегії розвитку сільських територій проводиться дослідження показників, котрі б характеризували підвищення якості життя населення.

На четвертому етапі створюється концепція розвитку сільських територій. При визначенні ключових повідомлень для кожної групи цільової аудиторії слід обґрунтувати концепцію підвищення якості життя населення що дає можливість сформулювати та забезпечити виконання таких цілей:

- подолання бідності;
- подолання голоду;
- здоров'я;
- якісна освіта;
- гендерна рівність;
- гідна праця та економічне зростання;
- інновації та інфраструктура;
- скорочення нерівності;
- мир та справедливість;
- стійкий розвиток тощо.

Особливу практичну значимість при підготовці стратегії розвитку сільських територій набуває гармонійне поєднання знань щодо підвищення якості життя населення з науково обґрунтованим формуванням посилив, які впливають на думку мешканців.

Згідно з соціологічними дослідженнями, в найближчі 10 років найбільш затребуваними компетентностями, які відповідають за якості життя населення, в тому числі сільського, є цифрові компетентності. Щоб їх розвивати необхідно досягнути високого

рівня навичок для роботи з інформаційно-телекомунікаційними технологіями [5].

Тому для чіткого позиціонування, в загальному інформаційному потоці, стратегії розвитку сільських територій регіонам необхідно використовувати програми з підвищення комп'ютерної грамотності серед сільського населення.

Для забезпечення привабливості сільських територій необхідно розвивати цифрову інфраструктуру. Ступінь охоплення мережею Інтернет сільського населення у 2019 р. зріс на 5 % порівняно із 2018 р. і склав 58%, а частка користувачів, що регулярно (частіше 1 разу на місяць) використовували Інтернет у 2019 р. склала 62%. Використання Інтернету в цілому по Україні залежить від двох показників: рівня доходу та віку.

Чим вищий рівень доходу – тим вищий рівень користування Інтернетом. Після 45 років частка користувачів Інтернетом скорочується [8].

При розробці стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення доцільно проводити розподіл визначених бюджетних коштів з урахуванням їх ефективності і підтримувати ті, які спроможні забезпечити максимальне повернення вкладених інвестицій.

Існує два основні підходи при плануванні бюджету на реалізацію стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення:

- 1) аналітичний при якому цілі і завдання взаємопов'язані з витратами на їх вирішення;
- 2) неаналітичний, в основу якого покладено досвід минулих періодів.

В основу дослідження при плануванні бюджету на реалізацію стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення слід врахувати такі можливості та засоби як:

- 1) соціальне підприємництво, під яким розуміють економічну діяльність, яка покликана допомагати вирішувати важливі соціальні проблеми, забезпечувати примноження прибутків тощо;
- 2) зростання рівня економічної та цифрової грамотності сільського населення допомагає приймати більш ефективні рішення, сприяє підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці.

Висновки. Впровадження сучасних підходів до розробки стратегії розвитку сільських територій в контексті підвищення якості життя населення дозволить пришвидшити залучення інвестицій у сільські райони. А імплементація розглянутих засобів сприятиме зниженню

дефіциту гідної оплати праці, що забезпечить належний рівень життя мешканців сільських територій.

1. Антонов А. В. Методологічні основи оцінки та диференціації якості життя сільського населення. Інвестиції: практика та досвід, 2013. № (5), 128–131.
2. Герцег В. А., Газуда Л. М. Концептуальні основи розвитку сільських територій. Економіка і суспільство. 2018. №15. С. 513–518.
3. Загорський В. С., Борщук Є. М. Теоретико-прикладні аспекти дослідження сталого розвитку сільських територій України. Ефективність державного управління. 2 (59). Ч. 1. 2019. С. 13–28.
4. Лопушняк Г. С., Шандар А. М. «Smart village» як концепція забезпечення сталого розвитку в постіндустріальному суспільстві. Побудова інформаційного суспільства: ресурси і технології: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19–20 вересня 2019 р.). м. Київ: УкрІНТЕІ, 2019. С. 48–51.
5. Мурадян О.С. Спосіб життя як система соціальних дій: спроба концептуалізації. Соціальні студії. 2012. №1. С. 81–87
6. Чечель О. М. Базові критерії добробуту населення. Інвестиції: практика та досвід. 2011. №1. С. 82–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_1_23
7. Федько О. Здоровий спосіб життя як цінність: проблеми формування. Наукові записки. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2009. Вип. 43. С. 369–379. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13029/30-Fedko.pdf?sequence=1>
8. Шандар А. М. Українські реалії стану сільських територій у контексті розбудови нової економіки. Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (у 2 частинах), 26–27 травня 2017 р. Львів : ЛЕФ, 2017. Ч. 2. С. 40–43.

-
1. Antonov, A. V. (2013). Metodologichni osnovy otsinky ta dyferentsiatsii yakosti zhyttia silskoho naselennia. Investitsii: praktyka ta dosvid, (5), 128–131.
 2. Hertseh V. A., Hazuda L. M. Kontseptualni osnovy rozvytku silskykh terytorii. Ekonomika i suspilstvo. 2018. №15. S. 513–518.
 3. Zahorskyi V. S., Borshchuk Ye. M. Teoretyko-prykladni aspekty doslidzhennia staloho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia. 2 (59). Ch. 1. 2019. S. 13–28.
 4. Lopushniak H. S., Shandar A. M. «Smart village» yak kontseptsiiia zabezpechennia staloho rozvytku v postindustrialnomu suspilstvi. Pobudova informatsiinoho suspilstva: resursy i tekhnologii: materialy KhVIII Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii (m. Kyiv, 19–20 veresnia 2019 r.). m. Kyiv: UkrINTEI, 2019. S. 48–51.
 5. Muradian O. S. Sposib zhyttia yak systema sotsialnykh dii: sproba kontseptualizatsii. Sotsialni studii. 2012. №1. S. 81–87
 6. Chechel O. M. Bazovi kryterii dobrobutu naselennia. Investitsii: praktyka ta dosvid. 2011. №1. S. 82–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_1_23
 7. Fedko O. Zdorovyi sposib zhyttia yak tsinnist: problemy formuvannia. Naukovi zapysky. IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 2009. Vyp. 43. S. 369–379. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13029/30-Fedko.pdf?sequence=1>

8. Shandar A. M. Ukrainski realii stanu silskykh terytorii u konteksti rozbudovy novoi ekonomiky. Suchasni shliakhy stabilizatsii finansovo-ekonomichnoho stanu Ukrainy : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (u 2 chastynakh), 26–27 travnia 2017 r. Lviv : LEF, 2017. Ch. 2. S. 40–43.